

[Filosofická theologie (Wilhelm Weischedel)]

29. 6. 67

Wilhelm Weischedel staví otázku, je-li možná filosofická theologie: má filosof právo a oprávnění mluvit o Bohu? (Viz 11700: *Gibt es eine Philosophische Theologie?*)¹ Tato otázka s sebou ovšem nese určité předpoklady, které nelze nechat bez povšimnutí a které nelze nezkontrolovat. Nejde jenom o to, že tu je theologie od počátku považována za jednu z filosofických disciplín, lišící se od jiných svým předmětem, ale zachovávající jednotu s nimi ve svém přístupu k tomuto předmětu. Otázka dokonce předpokládá, že máme jakousi předfilosofickou povědomost o tom, co je tímto předmětem (totiž o Bohu), a že jde vlastně jenom o to, aby filosofie (o níž také jaksi předem víme, čím jest) řekla něco svého k tomuto předmětu jakožto ke svému tématu. Otázka po možnosti filosofické theologie předpokládá existenci theologie nefilosofické. A snad právě v tomto bodě vrcholí její nekritičnost; vždyť mnohem oprávněnější by byla otázka, zda je možná právě theologie nefilosofická. Tato druhá, po mém soudu legitimnější otázka klade otazník nad theologií vůbec, nejen theologií filosofickou (jako kdyby nefilosofická byla v jistých mezích bez problémů).

Mnohem adekvátnější start představuje otázka, čeho je každá řeč o Bohu provedením, uskutečněním, realizací. Půjde o nalezení základnější roviny a elementárnější struktury, než je řeč o Bohu, na niž každá řeč o Bohu teprve nasedá. Neboť řeč o Bohu je jakožto řeč jistým vyjádřením nebo lépe: jistou reflexí něčeho, co je základnější než každá řeč o čemkoli. Jinými slovy: řeč o Bohu musí být dešifrována, převedena na svou podstatu, tj. interpretována. Filosofie, která si chce pěstovat svou filosofickou theologii, rezignuje na svou nejvlastnější, totiž interpretační funkci. Pokus vztáhnout se filosoficky k témuž „předmětu“ (totiž Bohu), k němuž se nefilosoficky vztahuje víra (a nefilosofická theologie), je nesmyslný z toho důvodu, že předpokládá identitu předmětu, objektu o sobě. Ale objektivní metafyzika (viz Rádlova *Útěcha*) je právě nesmysl.² Bůh je pojmová hypostaze, již má být ve spojení s jinými pojmy něco vyjádřeno, postiženo, uchopeno; filosofie se nemůže – chce-li zůstat kritická – vztahovat k pojmu jakožto k objektu, objektivní skutečnosti, ale musí skutečnost hledat za pojmem. To však nezbytně předpokládá základní (metodickou) distanci od tohoto pojmu. K té je nezbytné použití jiného pojmu. Interpretace právě spočívá v tom, že smysl vyjádřený jedním konkrétním způsobem má být zachycen a uchopen jiným způsobem vyjádření. Tento smysl je tedy něčím, co je dostupné komunikaci rozmanitých přístupů a různých vyjádření.

¹ Jedná se o přípravné poznámky k článku Víra a filosofie, in: Křesťanská revue, 35, 1968, č. 6, str. 126–132 (srv. také pozdější vydání: Víra a filosofie, in: L. Hejdánek, Filosofie a víra. Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti II, Praha 1992, str. 57–66). – Pozn. red.

² J. B. Souček, Theologie a filosofie, Praha 1944 (srv. také pozdější vydání: Theologie a filosofie, in: týž, Slovo – člověk – svět, vyd. L. Brož, Praha 1982, str. 96–120). – Pozn. red.